

ORKIDEER PÅ KRETA

8. - 22. APRIL 1995

Følgende noter er begået af Lars Skipper og Lars Jørgen Grønbjerg.

Vores udgangspunkt var Hania, en lille hyggelig by på nordkysten af Vest-Kreta.

Et par lokaliteter (lok. 1 og 2) blev nået herfra hhv. med bus og til fods og blev, ligesom alle andre lokaliteter på turen (på nær lok. 13), fundet ved en kombination af tilfældig turen rundt og kiggen på kort efter potentielt gode områder.

Lok. 3 - 11 blev besøgt vha. en udlejningsbil, som vi lejede i 3 dage.

De øvrige lokaliteter (lok. 12 - 16) blev besøgt vha. bus fra base i hhv. Iraklion og Timbaki.

Kun lokaliteter med flere end 3 arter er medtaget, da antallet af lokaliteter ellers ville blive urimeligt stort pga. orkideernes hyppighed på Kreta . Undtaget herfra er dog lok. 3 og 4, pga. forekomsten af hhv. *Epipactis microphylla* ? og *Listera ovata*, da disse kun blev fundet på pågældende lokaliteter.

Tidspunktet var yderst passende, da vi så alle omtalte arter i blomst (på nær ovennævnte).

Solen skinnede en stor del af tiden, og vi blev kun udsat for en enkelt byge. Temperaturen var oftest omkring 20 grader.

Skemaerne på side 2 og 3 rummer de arter, underarter, og et par hybrider, vi har registreret på turen, samt lokalitetsnummer og individantal.

Angivelserne af individantal skal blot tages som en rettesnor for lokaliteternes kvalitet og arternes indbyrdes fordeling, da udstrækningen af lokaliteten, den forbrugte tid samt besøgstidspunktet i forhold til blomstringstidspunkt (afhængig af højde over havet, bredde/-længdegrad, biotop mv.) selvsagt spiller en væsentlig rolle.

“>” indikerer en lidt større usikkerhed end “ca”, men er et minimumsskøn; “>>100” betyder “flere hundrede”. “+” indikerer at arten er til stede, men ikke optalt.

Arterne er bestemt vha. “*Orchids of Crete*” (C. og A. Alibertis, 1989)

Arterne indenfor slægten *Serapias* er blot angivet som *Serapias* sp., da vi ikke kunne lave en sikker bestemmelse ud fra ovennævnte litteratur.

Nomenklaturen følger stort set K.P. Buttler, 1986.

Vi skylder Henrik Æ. Pedersen en stor tak for kritisk gennemgang af dias og artsliste og Niels Faurholdt for bekræftelse af fundet af *Listera ovata*.

Har du spørgsmål eller kommentarer, kontakt venligst : Lars Skipper . Kystvejen 7 B, 3
8000 Århus C. Tlf: 86 - 18 18 62

ART	LOKALITETSNUMMER							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Anacamptis pyramidalis		1				7	> 30	
Barlia robertiana								
Epipactis microphylla ?			1					
Listera ovata				1				
Neotinea maculata								1
Ophrys bombyliflora								> 100
Ophrys cretica	ca. 10							
Ophrys fusca								> 100
O. scolopax ssp. heldreichii	>5				> 50	> 30		1
Ophrys holoserica						5		
Ophrys iricolor	ca. 25				ca. 10	ca. 50	3	
Ophrys lutea		> 10			> 75	> 10	1	> 50
Ophrys mammosa						1		> 20.
O. omegaifera ssp omegaifera								
O. o. ssp fleischmannii								
Ophrys spruneri					ca. 10	> 25	> 50	
Ophrys tenthredinifera	2	> 100			3			
Orchis collina					1	1	7	
Orchis coriophora ssp. fragrans						>> 100	> 100	
Orchis italica					> 75	> 25	1	> 30
Orchis lactea								> 100
Orchis papilionacea					>> 100	> 10	+	> 1000
Orchis pauciflora					ca. 15			> 1000
Orchis quadripunctata								> 1000
Orchis simia					9	ca. 15	ca. 100	> 100
Serapias sp(p).		> 100			ca. 5	>> 100	>> 100	
Ophrys cretica x O. mammosa ?								
Orchis simia x O. italica								

ART	LOKALITETSNUMMER							
	9	10	11	12	13	14	15	16
Anacamptis pyramidalis		> 10		ca. 25	>> 100			
Barlia robertiana				3	+	> 25		
Epipactis microphylla ?								
Listera ovata								
Neotinea maculata								
Ophrys bombyliflora	> 30		> 10	ca. 20	+			
Ophrys cretica				> 100	+		2	
Ophrys fusca	1				+	> 25		
O. scolopax ssp. heldreichii		> 30	ca. 10	> 25		> 10	+	
Ophrys holoserica				> 10		4	+	
Ophrys iricolor		1		ca. 20	+			
Ophrys lutea	> 40	> 100	ca. 15	ca. 10	+	> 25	> 10	> 30
Ophrys mammosa	> 20			> 100	+			.
O. omegaifera ssp. omegaifera							ca. 5	
O. o. fleischmannii	>10							
Ophrys spruneri								
Ophrys tenthredinifera	> 20							
Orchis collina	> 100	3		ca. 10		4		
Orchis coriophora ssp. fragrans				ca. 5	+			
Orchis italica	> 100	>> 100	5		>> 100	> 25	> 15	> 25
Orchis lactea							3	
Orchis papilionacea	> 50							> 5
Orchis pauciflora	> 100	ca. 10						
Orchis quadripunctata	> 100					>> 100	> 1000	> 25
Orchis simia					+			
Serapias sp(p).		5		ca. 10	> 1000	> 50		
Ophrys cretica x O. mammosa ?				1				
Orchis simia x O. italica					5			

LOKALITETSBEKRIVELSER

- LOK 1** : Plateau ovenfor N-vendt skrænt ca. 1 km øst for Kato Stálós.
Lille phryganabevokset område.
- LOK 2** : Ekstensivt dyrket olivenlund omgivet af phrygana.
Vest for Kounoupidianá, ca. 1 km fra kysten.
- LOK 3** : Skygget bækløb i kastanielund.
- LOK 4** : Vældskrænt med spredt træbevoksning
- LOK 5** : Ekstensivt græsset område, 1.7 km syd for Tsikiana.
- LOK 6** : Udyrket, ugræsset område ved Ø-siden af flodleje, 1.5 km nord for Sougia.
Lokaliteten er artsrig med min. 13 arter. Tilsvarende områder langs flodlejet mod nord er sandsynligvis et nærmere besøg værd.
- LOK 7** : Græsset udyrket område 3.8 km nord for Sougia.
- LOK 8** : Lavt og tæt bevokset Ø-skrænt med terasser, 2.0 km fra Maza af vejen mod Prodrömi. En af turens mest værdifulde lokaliteter med et stort antal arter (12) i store bestande. Kuperet ubeboet bjergområde, der helt afgjort er et nærmere besøg værd.
- LOK 9** : Ret fladt område bevokset med phrygana, 3.4 km fra Maza af vejen mod Prodrömi, umiddelbart øst for skilt : "Prodrömi 1.4 km".
- LOK 10** : Ø-vendt græsset skrænt med terasser, 1.0 km syd-vest for Papadiana.
- LOK 11** : Græsset område, 250 m øst for vejkryds mod Loussakias.
- LOK 12** : Phryganabevokset SV-skrænt mellem Spilia og Knossos.
Foruden den nævnte formodede hybrid *Ophrys Cretica* x *O. mammosa*, sås adskillige ubestemmelige individer " á la" *O. holoserica* / *O. scolopax* ssp *heldreichii*
Artsrig lokalitet, der fint kan forenes med et besøg til Knossos.
- LOK 13** : Varieret terræn med phrygana, oliventræer m.m. mellem Festos og Agia Triada.
Artsrig og velkendt lokalitet.
- LOK 14** : Skrænter og eng ved lille ådal, 1 km syd for Platanos.
- LOK 15** : NV-vendt phryganabevokset skråning, 1 km syd-øst for Kouúröutes.
- LOK 16** : Frodigt område ved vejkant, 1 km syd for Kouúröutes.

KOMMENTARER TIL UDVALGTE ARTER

- Anacamptis pyramidalis** : Enkelte hvide (eller næsten hvide) eksemplarer sås på lok.13.
- Barlia robertiana** : De fleste i begyndende afblomstring
På lok.12 og lok.14 sås hvert sted et eksemplar af den grønne form.
- Epipactis microphylla ?** : Kun et enkelt eksemplar blev observeret og kun med svagt udviklede knopper.
- Listera ovata** : Et enkelt eksemplar med svagt udviklede knopper blev registreret på lok. 4, på en fugtig vældskrænt med spredte træer. Et interessant fænomen er en meget bølget bladrand, hvilket også ses på det afbildede eksemplar i "orchids of Crete", hvor det iøvrigt nævnes at arten kun er kendt fra to områder på Kreta (nær Elos), ca. 15 km vest for denne lokalitet.
- Neotinea maculata** : Et enkelt eksemplar blev noteret, kun med enkelte fuldt udviklede blomster.
- Ophrys scolopax
ssp heldreichii** : Efter *O. lutea* vel nok den mest almindelige *Ophrys*-art.
- Ophrys holoserica** : Optrådte kun fåtalligt på lokaliteterne.
Eksemplarer på lok.12 kan henføres til var. "*O. episcopalis*".
- Ophrys lutea** : Den mest almindelige *Ophrys*-art. Findes der *Ophrys* på en lokalitet, er *O. lutea* næsten sikkert tilstedeværende.
En stor del af eksemplarerne kan muligvis henføres til *O. lutea* ssp *galilei*.
- O. mammosa** : 1 eksemplar på lok.12 og 2 på lok. 13 kan henføres til *O. gortynia* (jfr. Delforge og Alibertis).
- Orchis coriophora
ssp.fragrans** : Sentblomstrende. Kun få sås i blomst.
Talrig på flere lokaliteter.
- Orchis italica** : Den mest almindelige *Orchis*-art og ofte talrigt forekommende.
- Orchis pauciflora** : Sås ofte (ligesom nedenstående) uden tilstedeværelse af andre orkidéer og er dermed noget hyppigere end tabel 1 og 2 angiver.
- Orchis quadripunctata** : Oftest i store bestande. En halv snes hvide eksemplarer lok.16.

Serapias sp(p). :

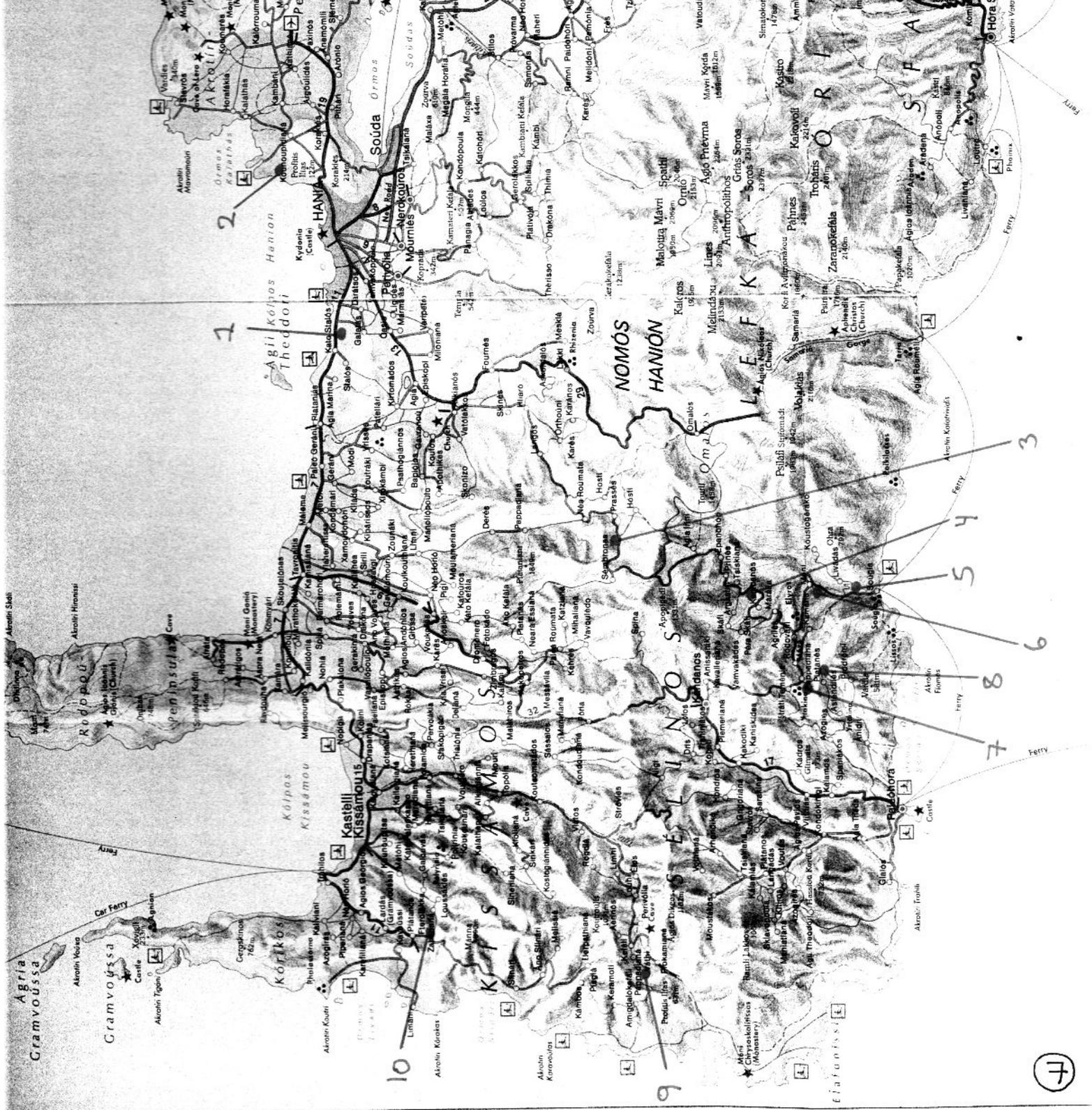
På flere af lokaliteterne formodes det, at 2 eller flere arter er set, men som nævnt tidligere var den tilgængelige literatur utilstrækkelig til en sikker bestemmelse, hvorfor arterne her er slået sammen.

Ophrys cretica x O. mammosa ? : Et enkelt eksemplar set på lok.12 er anslået til at være en hybrid mellem *O. cretica* og *O. mammosa* i "formen" *O.gortynia* (Delforge og Alibertis).

Orchis italica x O. simia :

En håndfuld overgangsformer sås mellem en bestand af de to forældrearter tæt ved Festos (lok.13).

K R I T I K O . (S E A O F

Agria
Gramvousa

FLORA-ARTSLISTE. KRETA 8.-22. APRIL 1995

(ORKIDÉER IKKE MEDTAGET)

Acacia spp. (dyrket)	Ceterach officinarum	Eucalyptus sp. (dyrket)
Acanthus spinosus	Chaenorhinum rubrifolium	Eupatorium adenophorum
Achillea cretica	Chrysanthemum coronarium	Euphorbia acanthothamnus
Adiantum spp.	var. bicolor	Euphorbia dendroides
Adonis microcarpa	Chrysanthemum segetum	Euphorbia paralias
Aethionema saxatile	Cirsium spp. (plus andre tidsler)	Euphorbia spp.
Allium sp.	Cistus incanus	Evax pygmaea
Allium subhirsutum	Cistus parviflorus	Ferula communis
Anagallis foemina	Cistus salviflorus	Ficus carica (dyrket)
Anchusa azurea	Citrus limon (dyrket)	Filago sp.
Anchusa spp.	Citrus sinensis (dyrket)	Fumana arabica
Anemone coronaria (var. cyanea, rosea og phoenica)	Colchium macrophyllum	Fumaria sp.
Anemone heldreichii	Consolida sp.	Gagea graeca
Anthemis rigida	Convolvulus althaeoides	Gagea spp.
Anthemis sp. / Chamomilla sp.	Convolvulus oleifolius	Galium sp.
Anthyllis tetraphylla	Crocus sieberi	Geranium spp.
Anthyllis vulneraria	Crucianella sp.	Gladiolus italicus
Arabis verna	Crupina crupinastrum	Glaucium flavum
Arbutus adrachne	Cupressus sempervirens	Gynandris monophylla
Arbutus unedo	Cuscuta epithymum	Gynandris sisyrinchium
Arisarum vulgare	Cyclamen creticum	Hedera helix
Arum concinatum	Cymbalaria muralis	Hedysarum coronarium
Arundo donax	Cynara cornigera	Helianthemum spp.
Asphodeline lutea	Cynoglossum creticum	Helichrysum stoechas
Asphodelus aestivus	Cyperus capitatus ?	Hermodactylus tuberosus
Asphodelus fistulosus	Cytinus hypocistis	Hippocrepis ciliata
Asplenium trichomanes ?	Daphne sericea	Hippocrepis unisiliquosa
Astragalus angustifolium	Daucus carota	Hymenocarpus circinnatus
Bellis spp.	Digitaria sp.	Hyoscyamus albus
Biscutella didyma	Dracungulus vulgaris	Hyoscyamus aureus
Borago officinalis	Ebenus cretica	Hypericon empetrifolium
Boralea bituminosa	Ecbalium elaterium	Hypericon kelleri ?
Briza maxima	Echium angustifolium	Hypericon sp.
Bryonia cretica	Echium italicum	Iris Inguicularis
Bupleurum trichopodium	Échium plantagineum	Juniperus sp.
Cardamine graeca	Equisetum sp.	Knautia integrifolia
Centaurea idaea	Erica arborea	Lamium spp.
Centaurea raphanina	Eriobotrya japonica (dyrket)	Lampranthus roseus
Centaurium sp.	Erodium spp.	Lathyrus Chyrrenum
Centranthus sp.	Eruca sativa	Lathyrus sp.
Cerastium sp.	Erucaria hispanica	Lavendula stoechas
Cerinth major	Eryngium sp.	Limonium sp.
	Erysium raulinii	Linaria chalepensis

Linaria pelisseriana	Poterium verrocosum	Valerianella spp.
Linum bienne	Prasium majus	Valerianella vesicaria
Linum caespitosum	Primula vulgaris	Verbascum spp.
Linum trigynum	Pseudorlaya pumila	Veronica spp.
Lithodora hispidula	Psoralea bituminosa	Vicia hybrida
Lotus sp.	Pterocephalus papposus ?	Vicia lathyroides
Lupinus albus ssp. graeca	Quercus coccifera	Vicia sativa
Lupinus micranthus	Quercus sp.	Vinca major
Malcolmia flexuosa	Ranunculus asiaticus	Zantedeschia aethiopica
Malva spp.	Ranunculus ficaria	
Matthiola tricuspidata	Ranunculus sceleratus	
Medicago maritima	Reseda alba	
Medicago murex	Rhagadiolus stellatus	
Medicago orbicularis	Rosa sp.	
Medicago rigidula	Salvia pomifera ?	
Medicago scutelata	Salvia triloba	
Melilotus sp.	Saxifraga chrysosplenifolia	
Micromeria hispida	Scabiosa sp. ?	
Misopates orontium	Scaligeria cretica	
Muscari comosum	Scilla sp.	
Muscari sp.	Scorpiurus muricatus	
Neatostema apulum	Scrophularia lucida	
Nicotiana glauca	Scrophularia peregrina	
Nigella damascana	Securigera securidaco	
Olea europaea (dyrket)	Sedum spp.	
Onobrychis aequidentata	Selaginella denticulata	
Onobrychis caput-galli	Sherardia arvensis	
Ononis sp.	Silene gallica	
Ornithogalum narboreense	Silene spp.	
Ornithopus compressus	Silene vulgaris	
Orobanche crenata	Sisymbrium officinale	
Orobanche ramosa	Sonchus asper / oleraceus	
Orobanche spp.	Spergularia sp.	
Oxalis pes-caprae	Stachys cretica	
Pallenis spinosa	Tamarix dalmatica	
Papaver sp.	Tetragonolobus purpureus	
Parentucellia latifolia	Thymalea hirsuta	
Parentucellia viscosa	Tordylium apulum	
Parietaria sp.	Tragopogon hybridus	
Petromarula pinata	Tragopogon porrifolius	
Phagnalon graeca	Trifolium angustifolium	
Phlomis fruticosa	Trifolium spp.	
Phlomis lanata	Trifolium stellatum	
Plantago bellardi	Trigonella balansae	
Plantago cretica	Trigonella sp.	
Plantago sp.	Tulipa saxatilis	
Polygala venulosa	Umbilicus sp.	
Polygonum sp.	Urtica sp.	
Polypodium cambricum	Valeriana asarifolia	